

- ¹ Stonienė V. Autoriaus teisė / V.S. // Knygotyra : enciklopedinis žodynas. - Vilnius, 1997. - P. 35.
- ² Канторович Я.А. Авторское право. - С. Петербург, 1911. - P. I.
- ³ Autoriaus teisės // Lietuvių enciklopedija. - Bostonas, 1953. - T. 1, p. 487.
- ⁴ Ten pat.
- ⁵ Положение об авторском правѣ : Законъ 15 марта 1911 г. Об авторскомъ правѣ на литературныя, художественныя и фотографическія произведенія // Канторович Я.А. Авторское право. - С. Петербург, 1911. - P. 384-415.
- ⁶ Civiliniai įstatymai : įst. rink. X t. 1 d. / vertimas. - Kaunas, 1930. - 359, 20, 13 p.
- ⁷ Ten pat, p. 49-50.
- ⁸ Ten pat, p. 117.
- ⁹ Žagrakalys J. Autoriaus teisių apsauga // Naujoji Romuva. - 1934, Nr. 162 (6), p. 135.
- ¹⁰ Ten pat.
- ¹¹ Autorių teisių reikalai / s.g. // Literatūra. - 1936, Nr. 1, p. 15.
- ¹² Ten pat.
- ¹³ Ten pat.
- ¹⁴ Valiuškevičiūtė A. Lietuvių meno kūrėjų draugija // Mokslo, kultūros ir švietimo draugijos. - Vilnius, 1975. - P. 175.
- ¹⁵ Literatūros sekcijos darbų apyskaita 1920 m. nuo III 14 iki VII 20 // Menas. - 1920, Nr. 2, p. 10-11.
- ¹⁶ MAB. F45-162, lap. 4.
- ¹⁷ Ten pat.
- ¹⁸ Ten pat, lap. 4-5.

Summary

Copyright in Lithuania During the Period Between the Two World Wars

Arida PAPAURĖLYTĖ

Aim of this article is to review the copyright law, which has been in effect in Lithuania between the two World Wars, also, to analyze attempts of several gatherings of artists to make improvements to this law. Examining copyright during the period of 1918-1940, evolution of these legal regulations is introduced.

During the years of Independence, there was no official document in Lithuania protecting copyright. Writers, scientists have been following the Copyright Law passed in Russia on March 20, 1911, the translation of which appeared in Lithuania in 1930 along with other civil laws. The 8th paragraph has been devoted for the regulations of copyright. It consisted of seven sections analyzing the copyright in general and specific objects of rights of such creations as literature, music, art, photography. The article discusses on three sections: the 1st one - „General Provisions“, the 2nd - „Copyright for Literature Works“ and, in addition, the 7th section „Publishing Contract“ is briefly reviewed.

- ¹⁹ MAB. F96-25, lap. 20.
- ²⁰ Ten pat.
- ²¹ MAB. F96-25, lap. 21.
- ²² Ten pat.
- ²³ Gudaitis L. „Lemenkudros“ literatai // Kultūros barai. - 1982, Nr. 1, p. 66.
- ²⁴ LCVA. F402, ap. 4, b. 72, lap. 2.
- ²⁵ Kirša F. Tarptautinis rašytojų bendravimas // Pradai ir žygiai. - 1926, Nr. 2/3, p. 40.
- ²⁶ Viliūnas G. Literatūrinis gyvenimas nepriklausomoje Lietuvoje (1918-1940). - Vilnius, 1998. - P. 97.
- ²⁷ MAB. F45-212, lap. 1.
- ²⁸ LLTI. F18-196, lap. 1-3.
- ²⁹ Ten pat, lap. 1.
- ³⁰ Ten pat.
- ³¹ Ten pat, lap. 2.
- ³² Ten pat.
- ³³ Lietuvių rašytojų draugijos veikla // Literatūros naujienos. - 1936, saus. 15, p. 2.
- ³⁴ Berno konvencija // Lietuvių enciklopedija. - Bostonas, 1954. - T. 2, p. 342.
- ³⁵ Šimkus J. Plunksnos galiūnų žodis : 16-asis tarptautinis PEN klubo kongresas Prahoje // Dienovidis. - 1938, Nr. 6, p. 263.
- ³⁶ MAB. F96-25, lap. 24.
- ³⁷ Stonienė V. XX amžiaus Lietuvos knyga (1904-1990). - Vilnius, 2000. - P. 48.

The question regarding the necessity of creation of the own copyright law in Lithuania was first raised by the Writers' Section of the Lithuanian Art Creators' Society. In 1920, the activity report of this Section wrote that it was discussing for several times the question about the protection of copyright. In the meetings of the aforementioned Section it was stated that ignorance of law dominates in the Lithuanian book publishing industry and copyright requirements are not followed. Lithuanian Writers' Society, which was established in 1932 also much contributed to the improvement of the copyright law. Making emendments to the copyright law, Lithuanian writers closely cooperated with other Baltic countries and trying to follow International requirements were not indifferent to the stipulations of the Bern convention.

The article ends with short analysis between publishers and authors, the relations of whom during that period have been regulated by contracts.

UDK 070(474.5)(091)
61(474.5)(05)

Jonas Staugaitis ir „Medicinos“ žurnalas (1922-1944)

Silvija STAKULIENĖ

Vilniaus universiteto Medicinos istorijos ir informacijos centras, Čiurlionio 21, 2009 Vilnius,
el. paštas: silvija@ligo.mf.vu.lt

Lietuvos medikų bendruomenė 2000 metų gegužę paminėjo žymią datą - 80 metų nuo lietuviško mokslinio žurnalo „Medicina“ pasirodymo. Tai reikšmingas istorinis nacionalinės medicinos spaudos raidos įvykis: prieškarinė Lietuvos Respublikos gydytojų karta padėjo tvirtus pamatus šiuolaikiniam žurnalo leidimui. Pirmieji leidiniai, pasirodę 1920 metais plonais, kuklaus dizaino viršeliais, talpinę vos keliolika straipsnių, skirtų Lietuvos medicinos teorijos ir praktikos reikalams, įrodė, kad ir Lietuvoje jau subrendo medicinos darbuotojų pajėgos, sugebančios leisti savo srities mokslinį žurnalą. „Medicina“, ėjusi 1920-1944 metais, tarsi gyvas metraštis atskleidė dramatišką ir rūšėčią Lietuvos medikų kasdienybę: jų problemas ir rūpesčius. Nuo 1922 metų žurnalą ėmė redaguoti J. Staugaitis. Jo akylumo dėka nelikdavo nepastebėtas nė vienas ženklešnis to meto medicinos įvykis. Tinkamai įvertinti jie, tarsi enciklopedinė medicinos istorijos medžiaga sugulė į 23 žurnalo tomų puslapius. 1944 metais, išleidus dvigubą 5/6 numerį, nutrūko šio pažangaus žurnalo leidyba. Tik po Nepriklausomybės paskelbimo, 1990 metais, Lietuvoje medicinos bendruomenės rūpesčiu leidinys buvo atgaivintas. Tais metais bendromis Lietuvos gydytojų sąjungos, Kauno ir Vilniaus universitetų medikų pastangomis pasirodė pirmasis atkurtasis „Medicinos“ žurnalo numeris.

Apžvelkime žurnalo išleidimo istorines prielaidas. Įtvirtinus Lietuvos valstybingumą palankios sąlygos leisti medicinos spaudą atsirado tik po 1918 metų. Tuomet, intensyvaus valstybės kūrimosi laikotarpiu, gyvybiškai svarbu tapo sukurti medicinos infrastruktūrą bei jos institucijas. Po Pirmojo pasaulinio karo, iš Rusijos bei kitų svečių šalių grįžus didelei daliai inteligentų, tarp jų ir medikų, prasidėjo esminių permąnų metas. Viena iš apleistų sričių buvo sveikatos apsauga. Tai privertė medikus įsitraukti į sveikatos apsaugos sistemos kūrimą, o tam reikėjo susiburti, juridškai įsiteisinti. Viena patogiausių ir prieinamiausių susibūrimo formų, turinti senas tradicijas Lietuvoje, - medicinos draugijos. Taigi 1919 metais medikai įkūrė Kauno medicinos draugiją (toliau KMD). Vienas jos tikslų - savos lietuviškos medicinos spaudos leidimas. Žymaus KMD nario, chirurgo J. Žemglio pastangomis 1920

metais pavyko išleisti pirmąjį „Medicinos“ žurnalo numerį. Jis, beje, iki 1922 metų pavasario ir leido žurnalą. „Medicina“ pratęsė prieš karą, 1913 metais, Lietuvoje leisto pirmojo lietuviško mokslinio medicinos žurnalo „Medicina ir ganta“ raidą. Pastarojo teišėjo tik du numeriai, prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui jo leidyba nutrūko, bet įdėtas triūsas ir rezultatai nebuvo užmiršti: praėjus septyneriems metams „Medicina“, puoselėjanti tas pačias pažangias idėjas, pratęsė savo pirmtako kelius.

Nors ir labai stengtasi, deja, reikia pripažinti, sveikatos apsaugos sistema tarpukario Lietuvoje nebuvo sukurta. 1921 metais sušauktas I Lietuvos gydytojų suvažiavimas. Tuometines realijas ir objektyvias pranešėjų nuostatas apibūdina priimtos suvažiavimo rezoliucijos. Pirmoji, svarbiausioji, tai rezoliucija apie įkūrimą „Centralės Sveikatos apsaugos įstaigos“ su ministerijos teisėmis, kuri tvarkytų ir koordinuotų sveikatos apsaugos reikalus Lietuvoje. „Tačiau tokia institucija nebuvo įsteigta ir sveikatos reikalai šalyje buvo administruojami net penkių žinybų“¹. Kita labai aktuali būtinybė - medicinos spauda. Visi suprato, kad tik spausdintu žodžiu veiksmingai galima kelti kultūrinį, sanitarinį, bendrąjį šalies medicinos lygį. Carinės Rusijos valdymo metai, po to kaizerinės Vokietijos okupacija labai nualino Lietuvą. Dėl antisanitarinių sąlygų plito sunkios ligos; viena epidemija keitė kitą: dėmėtoji šiltinė, dizenterija, raupai, cholera. Akių trachoma sirgo net 1/3 gyventojų. Pagal to meto statistiką, Lietuvoje buvo nepaprastas kūdikių mirtinumas: iš 1000 gimusių mirdavo apie 170. Nuo tuberkuliozės ligų mirdavo 6000 žmonių per metus. Siautėjo venerinės ligos². Sveikatos departamento duomenimis, 1920 metais Lietuvoje dirbo tik 148 laisvai praktikuojantys ir 68 karo gydytojai. Kaip rašė gydytojas P. Avižonis, „visoje Lietuvoje yra lygiai tiek pat gydytojų, kiek tik viename Rygos mieste“³. Per 70 % gydytojų dirbo didesniuose Lietuvos miestuose. Kaimo žmonės buvo palikti likimo valiai. Todėl viena svarbiausių jaunos Lietuvos valstybės nepriklausomybės įtvirtinimo grandžių - Lietuvos piliečių sveikatingumas. Spaudoje buvo gyvai diskutuojama ir polemizuojama šia tema. Pavyzdžiui, visuomenininkas, geografas K. Pakštas, garsėjantis savo

originaliomis idėjomis, apibūdinamas geopolitinę Lietuvos vietą ir jos išlikimo galimybes tarp kitų tautų 1922 metais rašė: „politinė nepriklausomybė šiuo atveju nedaug mums tepadėtų, jeigu prigimties keliu nemokėsime ir nenorėsime apsiginti, ypač jei nepajėgsim sumažinti nepaprastai didelio vaikų mirtingumo ir pakelti visos tautos sveikatingumo reikšmę“⁴. Šios mintys dar kartą patvirtina situacijos sudėtingumą Lietuvoje. Suvokdami išsilavinimo, mokytojų, rašto, spaudos vaidmens išskirtinumą, gydytojai patriotai ėmėsi šios sunkios atkūrimo misijos darbų.

Grįžtant į mūsų dienas, norisi prisiminti prieš gerą dešimtmetį vykusį pokalbį prie „apskritojų stalo“, surengtą „Žurnalistikos“ leidinio ir Vilniaus universiteto Spaudos žurnalistikos katedros. Pokalbio tema - lietuvių periodinės spaudos istorija, jos dabartinė būklė ir nacionalinės spaudos mokslinio tyrinėjimo bei leidimo problemos. Lietuviškosios spaudos tyrinėtojai J. Bulota, B. Raguotis, L. Gudaitis pastebėjo: didelė dalis tarpukario spaudos veikėjų mažai žinomi dabartinei kartai, Lietuvos Respublikos laikų spauda dar mažai tyrinėta. Galime tik pritarti tame pokalbyje pareikštoms prof. D. Kauno mintims, kurios aktualios iki šiol: „Reikia garantuoti planingą ir kryptingą periodinės spaudos tyrinėjimo procesą [...]. Šis mokslinės veiklos baras yra tiek apleistas, kad jo būklę pavadinti bloga būtų pernelyg švelnu. [...] Kas žinoma apie dešimtis Lietuvos Respublikos laikotarpiu laikraščių redaktorių ir leidėjų?“⁵. Praėjo jau gerokai laiko, bet šios gilios spragos užpildomos palengva. Tyrinėjimai lėtai eina į priekį. Dar daug neatskleistų tarpukario Lietuvos spaudos darbuotojų skendi nežinomybėje arba žinomi tik labai mažai tyrinėtojų grupei. Reikės laiko ir pastangų, kol visus tarpukario Lietuvos periodinių leidinių redaktorių, leidėjų galėsime surikiuoti į vientisą, aiškią sistemą, kuri reikalinga norint parengti išsamią periodinės spaudos istoriją, dar laukiančią savo eilės...

Šiame straipsnyje apžvelgiama dar netyrinėta Jono Staugaičio (1863-1952) redaktoriaus ir leidėjo veikla 1922-1944 metais, kai jis leido „Medicinos“ žurnalą. Įdomus ir gan retas Lietuvos periodikos istorijos faktas, kad žurnalas ėjo ne tik tarpukariu, bet ir sovietinės bei vokiečių okupacijos metais Lietuvoje. Tam reikėjo ne tik redaktoriaus, bet ir diplomato sugebėjimų. Profesionalus medikas J. Staugaitis gerai valdė plunksną, gal todėl ėmėsi leidybos, nors nebuvo nei žurnalistas, nei leidėjas. Jis vertėsi gydytojo praktika, bet ištaikydavo laiko ir žurnalui leisti. Jo gyvenimo kelias būdingas daugeliui to meto Lietuvos inteligentų, tačiau J. Staugaitis buvo vienas iškiliausių tarpukario Lietuvos gydytojų, visuomenininkų, varpininkas, V. Kudirkos idėjų tęsėjas, vienoje gretose stovintis šalia J. Basanavičiaus, K. Griniaus bei kitų žymių žmonių. Deja, apie jo gyvenimą ir veiklą išliko nedaug prisiminimų. Tai daugiausia proginiai, skirti jo šešiasdešimtmečiui⁶, bei vėlesni, pokariniai straipsniai⁷. Išsamiu apie jo gyvenimą ir veiklą yra rašę A. Merkeliš⁸, J. Norvaišienė⁹ bei A. Vileišis¹⁰. Tačiau išsamos studijos apie jo, kaip gydytojo ir visuomenininko,

„Medicinos“ žurnalo leidėjo ir redaktoriaus, veiklą dar neturime.

J. Staugaitis gimė pasiturinčio valstiečio šeimoje Omentiškėse (dabar Vilkaviškio raj.). Mokėsi Marijampolės gimnazijoje. Medicinos mokslus studijavo (1889-1893) Varšuvos universitete. Kaip vėliau rašė savo „Autobiografijoje“ 1947 metais (gyd. A. Ambraziejūtės-Steponaitienės archyvas), „norinčiam, išėjus aukštuosius mokslus savo gimtajam krašte duonos turėti ir savo tėvynės labai darbuotis, kitos išeities beveik ir nebuvo kaip tepasirinkti gydytojo profesiją...“¹¹. Studijuodamas Varšuvoje suartėjo su V. Kudirka. Kartu dalyvavo „Varpo“ veikloje. Daug rašė įvairiomis temomis „Ūkininko“ laikraštyje. Pasirašinėdavo slapyvardžiais: Jonas Bitaitis, J. Vincaitis, P. Jonaitis ir kt. 1894 m. pradėjo gydytojo darbą Šakiuose, pakeitė ligi tol ten dirbusį V. Kudirką. Čia su pertraukomis dirbo 25 metus, o 1919 metais buvo pakviestas į Kauną dirbti Valstybinės Kauno ligoninės vyriausiuoju gydytoju. Šiame mieste ir praleido likusį savo gyvenimą.

Kai pirmasis redaktorius J. Žemgulys, leidęs „Mediciną“ iki 1922 metų 5-ojo numerio, šio darbo atsakė, visų KMD narių nuomonė dėl naujojo redaktoriaus sutapo: juo išrinko Joną Staugaitį - aktyvų naujų medicinos idėjų skleidėją, Pirmojo Lietuvos Steigiamojo Seimo vice-pirmininką, vieną pirmųjų Lietuvos medikų suvokusį medicinos žurnalo išskirtinę svarbą besikuriančioje valstybėje. Būdamas visų svarbiausių Lietuvos medicinos įvykių sukuryje, jis gerai suprato žurnalo reikšmę ir ryžtingai pradėjo įgyvendinti savo idėjas. Jau pirmajame 1922 m. birželio/liepos mėn. (Nr. 6/7) žurnalo įvadiniame straipsnyje rašė: „naujoji Redakcija, imdamsi „Medicinos“ redagavimo, supranta, kokią sunkią naštą ji yra užsidėjusi ant savo pečių, ir aiškiai numato visas sunkenybes, kurias jai teks nugalėti. Bet ji turi vilties, kad gaus atitinkamos moralinės ir medžiaginės paramos iš draugų gydytojų ir todėl pajėgs nugalėti visas kliūtis...“¹². Toliau kukliai pasižadėjo eiti jau pramintais keliais, bet kartu stengtis įvesti žurnale kai kurių naujovių. Norėdama supažindinti kuo daugiau medikų su skelbiamais „Medicinoje“ originaliais straipsniais, ypač naujausiais medicinos pasiekimais, redakcija pažadėjo spausdinti tokių straipsnių gale trumpas santraukas vokiečių ar prancūzų kalbomis. Jas parašyti privalėjo patys straipsnių autoriai. Naujasis redaktorius kreipėsi į visus Lietuvos medikus bei visuomenę, taip pat ir į Amerikoje gyvenančius gydytojus, kviesdamas skaityti, reklamuoti ir prenumeruoti lietuviškąjį žurnalą.

J. Staugaitis tikriausiai ir nenumanė, kad paėmęs „Medicinos“ leidimą į savo rankas, išstisus dvidešimt dvejus metus nenuilsdamas, be atokvėpio dirbs ir taps „medicinos spaudos tėvu“. Taip minint J. Staugaičio 60-metį savo atsiminimuose apie jį rašė dr. A. Matulevičius: „Redaktorius penkiuose asmenyse: redaktorius, kalbos taisytojas, korektorius, administratorius ir ekspeditorius“¹³. Įkurdinęs „Medicinos“ redakciją savo bute, Mickevičiaus gatvėje 11a,

aukodavo žurnalo leidimui asmenines lėšas, pats už darbą jokio atlyginimo negaudamas. Tik pradėjęs redaktoriauti, vienoje iš pirmųjų „Medicinos“ žurnalo apyskaitų „Prie „Medicinos“ laikraščio 1923 metams apyskaitos paaiškinimai“ (saugomų Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Medicinos istorijos muziejuje - toliau VUMFMIM), subalansavęs pajamas ir išlaidas, J. Staugaitis paskutinėje grafoje užrašė: „Medicinos“ Redaktorius, pradėdamas nuo 1922 m. 6/7 numerio, ligi šiol netikėtai nėra apmokėtas, bet ir atlyginimo už darbo didumas dar nėra nustatytas“¹⁴. Tuometinis žurnalo pinigų deficitas už 1922 metus sudarė daugiau nei 1000 Lt. Prie jo pridėjus dar redaktoriaus atlyginimą, suma padidėtų dvigubai. Taigi suprastamas žurnalo sunkią finansinę būklę, J. Staugaitis atlyginimo neėmė nei darbo pradžioje, nei vėliau. Šią „tradiciją“ jis tęsė bemaž visą žurnalo leidimo laiką. Daugiausia dėmesio skyrė žurnalo įvaizdžio formavimui. Nuolat tobulino ir keitė žurnalo struktūrą. 1923 metų pirmajame numeryje, „Redakcijos vedamajame“, atkreiptas ypatingas dėmesys į referatų skyrių. Jame numatyta išsamiu atskleisti medicinos mokslų progresą. Pradėti spausdinti originalūs medicinos mokslų straipsniai, skelbiamos santraukos anglų, vokiečių, prancūzų kalbomis. Tačiau pinigų trūkumas neleido mokėti autoriams honorarų už straipsnius. Švelnindamas padėtį J. Staugaitis 1923 m. įvedė naujovę: kiekvienas autorius nemokamai gaudavo po 25 egz. savo straipsnio atspaudų. Be to, sudarius sutartį su Sveikatos departamentu, nuo 1922 metų pradėtas leisti priedas, skelbiantis Vidaus reikalų ministerijos Sveikatos departamento oficialius dokumentus ir kitą informaciją, pavyzdžiui: „Lietuvos medicinos, farmacijos ir veterinarijos personalo ir įstaigų sąrašas“, „Lietuvos farmacijos prekybos įstaigų ir farmacininkų sąrašas“ ir pan. Tai finansiškai sustiprino žurnalo pozicijas, nes šio priedo leidimui departamentas skirdavo papildomai lėšų. Dar po metų, 1924-ųjų pirmajame numeryje „Nuo Redakcijos“ rašoma: „[...] bus dedamos visų pastangos, kad „Medicina“ taptų visiškai rimtu, turiningu ir įdomiu, gyvu medicinos mokslų laikraščiu, ir kad tuo būdu jis pasidarytų panašus geresniems užsienio medicinos laikraščiams, kuriuos pilnai norėtų atstoti Lietuvos gydytojams“¹⁵. Prie žurnalo įkurta specialistų redakcinė komisija, į ją įtraukta medikų iš beveik kiekvienos medicinos mokslų šakos: J. Alekna, prof. P. Radzvičkas, prof. P. Avizonis, J. Bagdonas, prof. K. Buinevičius, J. Blažys, J. Boitas, K. Grinius, A. Jurgeliūnas, P. Kalvaitytė, J. Karuža, E. Landau, prof. V. Lašas, P. Mažylis, J. Staugaitis, V. Tumėnienė, E. Vinteleris. Nariai reiškė savo autoritetinę nuomonę dėl atsiųstų spausdinti straipsnių: taisė, trumpino ar grąžindavo juos autoriams. Be to, jie rengė „Medicinai“ naujausios literatūros apžvalgas bei referatus, kuriuose pateikdavo mokslų naujienų bei naujų gydymo būdų aprašymus, naujų vaistų įvertinimą, visą aktualią medicinos srities informaciją. Visa tai imta daryti nuolat ir sistemingai. Praplėsta medicinos žinių kronika: stropiai renkama, tinkamai

redaguojama ji suteikė žurnalui daugiau gyvumo, įvairumo ir įdomumo bei aiškiau parodė šalies sveikatos būklę. Po metų, 1925-aisiais, žurnale įvesti du nauji skyriai: 1. Praktikos žinios - trumpi pastebėjimai, pranešimai iš terapijos srities (medžiaga imama iš įvairių užsienio laikraščių bei žurnalų ir Lietuvos gydytojų praktikos); 2. Pašto dėžutė (atsakymai gydytojams į įvairius profesinius, juridinius ir medicinos mokslų bei kitus klausimus). „Medicinos“ tolimesniam redagavimui ir administravimui prižiūrėti buvo sudaryta redakcinė kolegija: prof. P. Avizonis, J. Alekna, J. Staugaitis. Taip kasmet nuolat pildant, taisant ir įvairinant žurnalą, 1922-1925 metais suformuota „Medicina“, turinti šiuos pagrindinius skyrius:

1. Originalūs straipsniai ir periodikos apžvalgos iš įvairių medicinos mokslų sričių;
2. Referatai medicinos mokslų straipsnių, išspausdintų įvairiuose užsienio medicinos laikraščiuose ir žurnaluose;
3. Lietuvos universiteto Medicinos fakulteto, sveikatos ir gydymo įstaigų veiklos apyskaitos;
4. Medicinos draugijos gyvenimo kronika;
5. Lietuvos sveikatos srities įstatymai, nutarimai, potvarkiai;
6. Einamoji bibliografija;
7. Kronika.

Žurnalas sutelkė autorių - profesionalių medikų kolektyvą. Į redakcinę komisiją įtraukti devyni Lietuvos universiteto Medicinos fakulteto profesoriai bei keliolika geriausių gydytojų, įvairių medicinos mokslų sričių specialistų. 1927 metais Nr. 1/2 vedamajame straipsnyje „Nuo „Medicinos“ redakcijos“ buvo rašoma, jog žurnalas nuolat gerina savo darbą: be žurnalo redakcijos, yra redakcinė kolegija ir redakcinė komisija. Nuolat leidžiami nemokami priedai. Prie kiekvieno originalaus straipsnio pridedama trumpa jo santrauka viena iš užsienio kalbų (prancūzų, anglų, vokiečių). Kasmet viename iš žurnalo numerių spausdinamas metinis „Medicinos“ turinys su abėcėline-dalykine rodykle, o nuo 1927 metų turinyje greta lietuviško teksto pradėtas spausdinti ir prancūziškas¹⁶. Labai svarbi ir aktuali žurnalo veiklos sritis - medicinos terminologijos kūrimas. Tuo laikotarpiu vyko intensyvus termininės lietuvių kalbos norminimas, tačiau didelė dalis medicinos terminų dar neturėjo lietuviškų atitikmenų ir vyravo slavų bei lotynų kalbų skoliniai. Sveikintina iniciatyva - 1927 metų Nr. 1/2 reklaminiame priešlapyje paskelbta informacinė žinutė „Mediciniškosios terminologijos reikalu“, kurioje informuota, jog prie KMD sudaryta Terminologijos komisija, rengianti medicinos terminų projektą, kuris ateityje turėjo būti pateiktas svarstyti Valstybinei terminologijos komisijai. Ši komisija atliko didelį darbą, nes vėlesniuose žurnalo puslapiuose pasirodė nauji lietuviški terminai ilgainiui prigijo ir vartojami mūsų dienomis. Savos medicinos terminologijos kūrimo darbai tęsėsi per visą žurnalo leidybos laikotarpį. Norėdama susidaryti skaitančiųjų medikų nuomonę apie leidinį, redakcija 1928 metais žurnale išspausdino klausimyną

skaitytojams: norėta išsiaiškinti, ar patenkina žurnalas medikų poreikius. Gautus rezultatus redakcinė kolegija apibendrinė ir paskelbė 1929 metų pirmajame numeryje. „Medicina“ turi eiti 1 kartą per mėnesį, nekeičiant formato bei apimties, spausdinama geresnės kokybės popieriuje. Buvo pageidaujama kai kuriuos žurnalo numerius skirti vienai temai. Redakcija atsakydama aiškino negalinti to daryti, nes nėra tiek rašančių Lietuvoje atskirų specialybių autorių. Į pageidavimus dėl periodinių įvairių medicinos mokslo sričių apžvalgų bei „Klinikos ir praktikos patyrimų“ skyrių taip pat atkreiptas redakcijos dėmesys. Žurnalo kaina 30 Lt per metus tenkino skaitytojus ir palikta ta pati¹⁷.

1928 metais J. Staugaičio 60-mečio proga Lietuvos universiteto Medicinos fakultetas už nuopelnus medicinos srityje suteikė jam nusipelnusio Garbės daktaro vardą. 1922-1940 m. (išskyrus 1922 ir 1923 m.) J. Staugaitis buvo Kauno medicinos draugijos pirmininkas, 1929 metais - jos atstovas Vidaus reikalų ministerijos Medicinos taryboje, 1920-1926 metais Lietuvos Seimo atstovas, Lietuvos gydytojų sąjungos, Draugijos kovai su tuberkuloze (1924 m.) bei įvairių labdaros organizacijų įkūrėjas ir uolus pagalbininkas.

Leidimo pradžioje manyta, kad „Medicina“ bus pusiau populiarus žurnalas, skirtas visuomenei: kunigams, vaistininkams, liaudies mokytojams ir kt. Tačiau ilgainiui ši nuostata keitėsi ir žurnalas tapo „laikraštis, skiriamas medicinos teorijos ir praktikos reikalams taip pat gydytojų profesiniams reikalams“. Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad 1920-1944 metais „Medicinos“ žurnalo paantraštinuose duomenyse buvo rašoma „laikraštis“. Tai būdinga visiems tarpukario Lietuvos periodiniams leidiniams. Pasak bibliografo A. Ruzgo, daug metų tyrinėjusio senąją lietuvišką spaudą, „lietuvių spaudoje terminas „žurnalas“ pradėtas vartoti labai vėly - maždaug nuo Nepriklausomybės laikotarpio pradžios, o galutinai įsitvirtino po Nepriklausomybės praradimo, okupacijų metais“¹⁸. Reklaminiuose „Medicinos“ puslapiuose bendradarbiauti bei skaityti žurnalą, jį platinti nuolat kviečiami ne tik Lietuvos, bet ir užsienio gydytojai. Ypač uolus skaitytojas ir platintojas buvo Amerikoje gyvenantis gydytojas A. Graičiūnas, kuris organizuodavo ir nuolat platino „Mediciną“ tarp užsienio lietuvių. Taikytos nuolaidos studentams medikams, jie mokėjo už žurnalą pusę kainos, ieškota ir kitų būdų pritraukti skaitytojus: nuolat buvo skelbiama visų įvykusių Lietuvoje gydytojų suvažiavimų medžiaga, kurioje Lietuvos gydytojai raginti šviestis, skaityti ir prenumeruoti „Mediciną“.

L. Labutytės diplominiame darbe „Medicinos knyga Lietuvoje 1918-1940 m.“¹⁹ apžvelgta to meto literatūra, išleista Lietuvoje lietuvių ir kitomis kalbomis. Iš 1022 lietuviškų knygų net 644 buvo „Medicinos“ žurnalo straipsnių atspaudai, tai sudarė 54% visos išleistos lietuviškos knyginės produkcijos. Šis skaičius rodo, kokia aktuali medžiaga buvo spausdinama žurnale. Išspausdinę originalius straipsnius „Medicinoje“, autoriai išleisdavo jų atspaudus: mažos apimties knygučes be antraštinio lapo ir

viršelio. Tad galime teigti, kad žurnalas atliko labai svarbią misiją populiarindamas ir skleisdamas medicinos žinias Lietuvoje. „Vyravo straipsniai chirurgine ir terapine tematika, sudarydami nuo 24,5% iki 34,2% visų atspausdintų straipsnių“²⁰. Tai dėsninga, nes šios dvi medicinos mokslo šakos buvo labiausiai išvystytos Lietuvoje. Dalį straipsnių oftalmologijos ir fiziatrijos tematika nulėmė didelis trachomos ir tuberkuliozės paplitimas Lietuvoje.

J. Staugaičio 1922-1940 metais redaguoto žurnalo antraštė buvo „Medicina“, sovietų okupacijos metu - 1940-1941 m. ir „LTSR medicina“, vokiečių - 1941-1944 m. „Lietuviškoji medicina“. Žurnalas tapo žinomas ne tik Lietuvoje, bet ir už jos ribų. Įdomus faktas, kad „mūsų artimiausi kaimynai estai ir latviai, nors turėdami daugiau už mus ir gydytojų ir medicinos mokslo jėgų, savuosius mediciniškus laikraščius („Eesti Arst“ ir „Latvijas arstu žurnals“) pradėjo leisti žymiai vėliau, būtent: estai - dvejiems metais vėliau ir latviai - trejiems ar ketveriems metais vėliau negu mes“²¹, rašė apibūdinamas savo veiklos 10-metį J. Staugaitis. „Medicina“ skelbė visų Lietuvos gydytojų suvažiavimų ir jų Centro valdybos nutarimus, žinias iš ligonių kasų gyvenimo, apie gydytojų paskyrimus, perkėlimus, apdovanojimus. Leidinyje ryškiai atsiskleidžia šviečiamasis J. Staugaičio poveikis XX a. vidurio Lietuvos Respublikos visuomeniniam ir kultūriniam gyvenimui. J. Staugaitis - medicinos periodikos „tėvas“, šios srities leidybos pradininkas tarpukario Lietuvoje.

Labai opi ir aktuali tema - „Medicinos“ žurnalo finansavimas. Jau leidimo pradžioje ėmė stigtį lėšų. Jų trūko visą žurnalo gyvavimo laikotarpį. Valstybė žurnalo nefinansavo, o kadangi Lietuvoje gydytojų buvo nedaug, lėšų už parduotą tiražą nepakakdavo. Pagrindiniai pajamų šaltiniai - aukos, įvairių institucijų subsidijos bei prenumerata. Tai rodo ir kasmetinių žurnalo apyskaitų analizė. Iš jų matyti, kad vienkartinės sumos, kaip 1922 m. KMD fondo subsidija 61 440 auksinų medicinos raštams leisti, buvo ne išėitis²². Dėl lėšų stokos iki 1924 metų nebuvo sudaryta „Medicinos“ žurnalo redakcinė komisija, kadangi neatsirado norinčių dirbti redakcijoje be atlyginimo. Intensyviai buvo ieškoma pastovesnių finansavimo šaltinių. Motyvuojant, kad pagrindiniai žurnalo „Medicina“ straipsnių autoriai buvo Lietuvos universiteto Medicinos fakulteto personalas (40% darbų), 1924 metais pradėtos derybos su Lietuvos universiteto Medicinos fakultetu dėl žurnalo finansavimo. Tų metų rudenį, pasirašius sutartį, Lietuvos universiteto Medicinos fakultetas kartu su Kauno medicinos draugija lygiomis teisėmis tapo žurnalo savininkais ir leidėjais. „Medicinos“ redakcijai ir administracijai prižiūrėti buvo sudaryta redakcinė kolegija, į kurią, be redaktoriaus, įėjo po vieną abiejų susitarusių šalių atstovą. Pagal sutartį Medicinos fakultetas skirdavo 1000 Lt per mėnesį žurnalui, o tai sudarydavo 12 000 Lt per metus. „Medicina“ nemokamais leidimais aprūpindavo Medicinos fakultetą: visas katedras, Lietuvos universitetą

ir jo fakultetus. Tačiau 1933 metais, Medicinos fakultetui pradėjus leisti savo mokslinį leidinį „Vytauto Didžiojo Universiteto Medicinos fakulteto darbai“, „Medicinos“ buvo sumažintos subsidijos iki kasmetinių 3000 Lt per metus. Tai vėl labai pablogino finansinę žurnalo būklę, be to, Lietuvą pasiekę pasaulinės ekonominės krizės padariniai atsiliepė žurnalo leidimui. Vėl žurnalą gelbėjo J. Staugaičio išradingumas. Imtasi ryžtingų priemonių vaduotis iš finansinių „duobių“. Buvo pradėta akcija: nesumokėtos prenumeratos kvitų išsiuntinėjimas žurnalo skaitytojams su išperkamosiomis perlaidomis. Šis darbas 1933-1937 metais davė teigiamų rezultatų ir palengvino žurnalo finansinę būklę. Reikia prisiminti, kad „Medicina“ naudojosi gydytojų „labdara“: nemokamais jų straipsniais. Visi bandymai sumokėti atlyginimus už straipsnius baigdavosi nesėkmingai - vis pritrūkdavo lėšų.

Per visą savo redaktoriaus ir leidėjo veiklos periodą J. Staugaitis kruopščiai vedė „Medicinos“ žurnalo sąmatą: pajamas ir išlaidas. Iš 1923 metų žurnalo pajamų ir išlaidų labai gerai matyti žurnalo finansų paskirstymas. „nematomoji“ jo pusė.

„Medicinos“ žurnalo 1923 metų sąmata: ²³

PAJAMOS

1. Prenumerata Lietuvoje (30 Lt už 280 egz.)	- 8400 Lt
Amerikoje (50 Lt už 20 egz.)	- 1000 Lt
2. Už atskirus numerius ir 1920-1922 m. komplektus	- 2400 Lt
3. Už skelbimus (imant už puslapį 30 Lt ir skiriant vidutiniškai 6 puslapius kiekviename numeryje; 30 Lt už 6 puslapius už 12 numerių)	- 2100 Lt
4. Aukos	- 500 Lt
5. Deficitas	- 12 000 Lt
Iš viso :	26 400 Lt

IŠLAIDOS

1. „Medicinos“ žurnalo spausdinimas (mokant „Varpo“ spaustuvėje už numerį apie 1200 Lt)	- 1440 Lt
2. Klišės	- 360 Lt
3. Atspaudai (mokant už 1 numerio vidutiniškai po 75 Lt)	- 900 Lt
4. Kalbos taisymas (mokant už 1 lanką po 20 Lt)	- 960 Lt
5. Vertimai iš svetimų kalbų (50 Lt už 12 numerių)	- 600 Lt
6. Vertimai straipsnių išvadų - rezumė (25 Lt už 12 numerių)	- 300 Lt
7. Perrašymas kai kurių straipsnių (50 Lt už 12 numerių)	- 600 Lt
8. Korektūra	- 480 Lt
9. Honoraras	- 5600 Lt
10. Redakcijos atlyginimas	- 2400 Lt
11. Administracijos išlaidos	- 1800 Lt
Iš viso:	26 400 Lt.

1922-1944 metais žurnalas išėdavo reguliariai: kartą per mėnesį, sunkiais laikotarpiais - dvigubi numeriai, apimantys porą mėnesių. Tai sudarydavo 12 numerių per metus, o šis metinis 12 numerių komplektas sudarydavo vieną tomą. Iš viso per 22 metus išleisti 23 tomai. Net ir 1940-1943 metais, ypač sunkiomis sąlygomis, trūkstant popieriaus, sugebėta išleisti po 12 numerių per metus. Pradėjęs savo gyvavimą 2 lankų apimties (32 puslapiai), „Medicinos“ žurnalas nuolat didėjo: 1922 m. - 3 spaudos lankai, 1924-1925 m. - 4-5 spaudos lankai; 1942 m. - 10 spaudos lankų, o 1942 metų pabaigoje, blogėjant sąlygoms, trūkstant popieriaus, sumažėjo iki 4 lankų. 1922-1944 metais žurnalas visą laiką buvo spausdinamas Kauno „Varpo“ spaustuvėje. 1922-1923 metais žurnalą leido KMD ir Gydytojų sąjunga; 1924-1933 m. KMD ir Kauno universiteto Medicinos fakultetas; 1934-1939 m. VDU Medicinos fakultetas ir KMD; 1940-1941 m. Sveikatos apsaugos liaudies komisariatas, Kauno universiteto Medicinos fakultetas, Medicinos darbuotojų profesinė sąjunga; nuo 1941 m. Nr. 4 iki 1944 m. Lietuvos sveikatos valdyba ir VDU Medicinos fakultetas.

1922-1944 metų laikotarpiu žurnalo kainos labai įvairavo. 1922 m. numeris kainavo 50 auksinų, nuo Nr. 8 - 1,50 Lt; 1923 m. - 1 numeris - 5 Lt, metų prenumerata 30 Lt; 1924-1925 m. - atitinkamai 4 Lt ir 40 Lt. Nuo 1926 iki 1935 metų kaina buvo pastovi ir numeris kainuodavo nuo 3 iki 4 Lt, o metų komplektas - 30 Lt. 1936-1940 metais numerio kaina buvo nuo 3 iki 6 Lt; okupacijų laikotarpiu 1941-1944 metais - nuo 3 iki 10 markių.

Nuo 1921 iki 1927 metų žurnalo tiražas buvo apie 500-1000 egz. Kitų metų tiražai nenustatyti, tik žinoma, kad didžiausias buvo 1941 metais - siekė 2000 egz.

Prenumeratorių skaičius Lietuvoje: 1920 m. - 86, 1921 m. - 120, 1922 m. - 203, 1923 m. - 300, 1940 m. - ?, 1941 m. - 2000, 1942 m. - ?; Amerikoje: 1922 m. - 40, 1923 m. - 22, 1924 m. - 24, 1939 m. - 3.

Dvidešimt dvejų metų laikotarpiu redaktorius J. Staugaitis subūrė gausų autorių kolektyvą. Per pirmąjį dešimtmetį, tai yra iki 1930 metų gegužės mėnesio, „Medicinoje“ bendradarbiavo 165 asmenys (tarp jų 145 medicinos gydytojai, likusieji - veterinarai, dantistai, farmacininkai, biologai, chemikai), antrąjį dešimtmetį, t.y. iki 1940 m., - per 250 autorių. Žurnale savo straipsnius skelbė žymiausi tarpukario Lietuvos gydytojai. Vienas aktyviausių - prof. P. Avižonis (1875-1939), gydytojas oftalmologas, medicinos daktaras (1914), profesorius (1922), Lietuvos VDU Akių ligų katedros vedėjas (1922), universiteto prorektorius (1924-1925), rektorius (1925-1926). P. Avižonis parašė pirmąjį akių ligų vadovėlį lietuvių kalba (1940). Daug straipsnių jis paskelbė „Medicinos“ žurnale. Kasmet publikavo savo vadovaujamos VDU Akių klinikos metines apyskaitas, iš kurių susidarė išsamus klinikos vystymosi ir augimo vaizdas. Iš jų matyti, kiek daug klinikoje atlikta mokslinio tiriamojo darbo, sudėtingų operacijų. Tokių apyskaitų paskelbta per 30. P. Avižonis

aktyviai dalyvavo suvažiavimuose ir kongresuose, juos aprašydavo žurnale, be to, spausdindavo knygų apžvalgas, recenzijas, rašė straipsnius apie gydytojų problemas. Svarus ir prof. V. Lašo indėlis (1892-1966). Gydytojas fiziologas, alergologas, medicinos daktaras (1926), profesorius (1922) nuolat spausdino originalius straipsnius iš savo tyrinėjamos srities. Daktaras B. Zacharinas, profesorius K. Buinevičius, gydytojai V. Kuzma, J. Blažys ir kiti žymiausi tarpukario gydytojai taip pat bendradarbiavo „Medicinos“ žurnale.

1944 metais, išleidus 5/6 žurnalo numerį, jo leidyba galutinai nutrūko. Nutrūkus „Lietuviškos medicinos“ leidimui buvo stengiamasi jį atgaivinti. 1944 metais sveikatos apsaugos liaudies komisaro profesoriaus V. Girdzijausko 78-ajame įsakyme, pasirašytame 1944 lapkričio 23 d., skirtame kadrų reikalams, parašyta: „daktarą Staugaitį Joną nuo rugsėjo 1 d. skiriu „LTSR Medicina“ žurnalo atsakinguoju redaktoriumi su atlyginimu pagal etatus“²⁴. Tačiau tai nebuvo įgyvendintina dėl J. Staugaičio garbaus amžiaus (septyniasdešimt šešeri), vykstančio karo ir ypač dėl to, kad į vakarus pasitraukė bemaž visi pagrindiniai žurnalo autoriai.

Kaip rašo Lietuvos medicinos istorijos tyrinėtojas A. Andriušis, „1944-ųjų birželyje netoliese alsuojant fronto liepsnai dar spėjo pasirodyti paskutinis dvigubas „Lietuviškosios medicinos“ sąsiuvinis Nr. 5/6 [...]. Antroji sovietinė okupacija nutraukė šio altruisto dvidešimt dvejų metų triūsą prie Lietuvos medicinos visuomenei svarbaus leidinio“²⁵.

Apibendrinant J. Staugaičio redaktoriaus ir leidėjo veiklą 1922-1944 metais, reikia konstatuoti, kad jo vadovaujamu laikotarpiu susiformavo ir buvo reguliariai leidžiamas profesionalus „Medicinos“ žurnalas, skirtas Lietuvos gydytojams teoretikams bei praktikams. Iki šiol

neturėjusi lietuviško medicinos leidinio, Lietuvos gydytojų bendruomenė pasirodė esanti pajėgi sukurti savą medicinos reikalams skirtą žurnalą. J. Staugaitis sugebėjo suburti ir išugdyti autoritetingų autorių kolektyvą. Leidinys tapo mokslo tiriamųjų darbų kaupimo ir sklaidimo Lietuvoje bei užsienyje branduoliu. Lietuvos gydytojai buvo nuolat informuojami apie naujausius medicinos pasiekimus Lietuvoje ir pasaulyje. Tai rodo ir pirmosios retrospektyvios medicinos literatūros rodyklės - K. Griniaus „Medicinos ir higienos žinių populiarizacija“ išspausdinimas (1922 metų Nr. 5, 6/7). Joje užregistruota visa lietuviškoji medicinos spauda, išleista Lietuvoje nuo XIX a. vidurio iki XX a. pradžios. Be to, žurnale buvo spausdinami medikų darbų sąrašai, pateikiama užsienio literatūros bibliografija, referatai, pranešimai apie naujus leidinius. Dedama naujausių vaistų, medicinos diagnostikos priemonių reklama, skelbiami medicinos išradimai. Nepamiršta ir žemesnioji medicinos personalo grandis: nuolat informuojama apie felčerių, akušerių, galeistingųjų seserų suvažiavimus, jų darbo naujoves. Taip Lietuvos medikai, nors ir ne visai išsamiai, epizodiškai ir, aišku, nenuosekliai buvo supažindinami su šiuolaikine medicinos literatūra. Tai negalėjo visiškai patenkinti Lietuvos gydytojų poreikių, bet buvo pirmoji šios srities „kregždė“.

1944 metais žurnalo leidimas nutrūko. Po 46 metų, 1990-aisiais, atkurtas „Medicinos“ žurnalas yra graži J. Staugaičio triūsą, ilgus metus puoselėtų idėjų tąsa. O tarpukario „Medicinoje“ sukauptas kelių dešimtmečių intelektualinės kultūros paveldo klodas įgalina naujai pažvelgti į medicinos mokslo raidą Lietuvoje ir yra gera paspartis dabarties bei ateities medicinos istorijos tyrinėtojų kartoms.

Summary

Jonas Staugaitis and the Journal „Medicina“ (Medicine) (1922-1944)

Silvija STAKULIENĖ

In May, 2000 eighty years have expired since the appearance of the Lithuanian scientific journal „Medicina“. This journal continued the traditions of the first Lithuanian scientific journal „Medicina ir gamta“ (Medicine and Nature), which has been published before the World War I. The first issue of „Medicina“ appeared in 1920 and was edited by J. Žemgulis. Since No. 6/7 of the year 1922, J. Staugaitis became the editor and publisher of the journal. He has been publishing and editing the aforementioned journal till No. 5/6, 1944. „Medicina“ has been published regularly 12 issues a year. The journal has not been financed by the Government and due to the lack of money the editor

has been donating even his personal savings. The main sources of income were charity, subsidies and subscription to a journal. Authors of the journal have been such renowned physicians of the period between the two world wars as P. Avižonis, V. Lašas, V. Kuzma, others. These competent authors were constantly offering information on the latest achievements in the sphere of medical sciences not only in Lithuania but also abroad. It was very popular among the Lithuanian physicians and was coordinating the trends of scientific investigations. Simultaneously, it was a cornerstone of knowledge spreading. The publishing of „Medicina“ was renewed in the year 1990 under the same title.

¹ Andriušis A. Pirmąjį Lietuvos gydytojų suvažiavimą prisimenant // Medicina. - T. 32, Nr. 12(1996), p. 1351.

² Grinius K. Iš seimo darbuotės // Medicina. - 1925, Nr. 11, p. 865.

³ Avižonis P. Lietuvos universiteto Medicinos fakultetas, jo uždaviniai ir išgalės. - Kaunas, 1923. - P. 4.

⁴ Pšibilskis V.B. Antrosios Lietuvos idėja Kazio Pakšto nepriklausomybės laikotarpio darbuose // Lietuvos istorijos studijos. - Nr. 7 (1999), p. 6.

⁵ Kaunas D. Kur mūsų šaknys // Žurnalistika. - Kn. 16 (1987), p. 45.

⁶ Tercijonas V. Daktaras Jonas Staugaitis - biografiniai bruožai // Medicina. - 1929, Nr. 11, p. 764-807.

⁷ Šturkus T. Daktaro J. Staugaičio 100-osios gimimo metinės // Sveikatos apsauga. - 1968, Nr. 5, p. 45-50.

⁸ Merkelis A. Dr. Jonas Staugaitis // Ateitis. - 1943, rugs. 22.

⁹ Norvaišienė J. Gyvenimas, atiduotas kitiems... // Medicina. - Chicago. - Nr. 1 (1993), p. 17.

¹⁰ Vileišis A. Daktaras Jonas Staugaitis // Medicina. - 1990, Nr. 1, p. 9-11.

¹¹ Norvaišienė J. Gyvenimas...

¹² Gerbiamieji „Medicinos“ skaitytojai ir bendradarbiai // Medicina. - 1922, Nr. 6/7, p. 305-306.

¹³ Matulevičius A. J. Staugaitis - „Medicinos“ redaktorius // Medicina. - 1929, Nr. 11, p. 808-812.

¹⁴ Jono Staugaičio archyvas.

¹⁵ Nuo Redakcijos // Medicina. - 1924, Nr. 1, p. 1-3.

¹⁶ Nuo „Medicinos“ redakcijos // Medicina. - 1927, Nr. 1/2, p. II-IV.

¹⁷ „Medicinos“ anketos rezultatai // Medicina. - 1929, Nr. 1, p. 1-14.

¹⁸ Ruzgas A. Periodinių leidinių tipai. Laikraštis ir žurnalas // Žurnalisto žinynas. - Vilnius, 1996. - Kn. 2, p. 236.

¹⁹ Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius. F85-3671.

²⁰ Norvaišienė J. Kauno medicinos draugija ir jos reikšmė Lietuvos sveikatos apsaugos organizacijai bei medicinos mokslui 1919-1920 metais // Acta musei historiae medicinae et pharmaciae Lituaniae. - Kaunas, 1995. - Vol. 2, p. 132.

²¹ Staugaitis J. „Medicinos“ laikraščio dešimties metų sukaktuvių proga // Medicina. - 1930, Nr. 3, p. 313.

²² Ten pat, p. 308.

²³ Jono Staugaičio archyvas.

²⁴ Andriušis A. Paskutinis redaktoriaus Jono Staugaičio paskyrimas // Medicina. - T. 31, Nr. 4(1995), p. 221.

²⁵ Ten pat.